

Ca khúc cách mạng và triết lý Phật giáo

ISSN: 2734-9195 08:05 30/08/2025

Ở một giác độ nào đó, các ca khúc cách mạng không chỉ cổ vũ tinh thần chiến đấu, mà còn trở thành những “thiên ca viết theo nhịp hành quân” nuôi dưỡng tâm hồn, đưa con người vượt qua khổ đau để hướng tới ngày mai.

Nhạc cách mạng Việt Nam không chỉ là lời ca cổ vũ tinh thần đấu tranh, mà còn ẩn chứa nhiều tầng sâu triết lý gắn gũi với Phật giáo: nhân quả, vô ngã, vô thường, từ bi. Khi lắng nghe kỹ, ta thấy trong từng ca khúc là sự gắn kết giữa tình yêu đất nước và trí tuệ phương Đông.

Nhân quả - gieo gì gặt nấy

BÀI HÁT TRỒNG CÂY

Lương Bằng Vinh
Thơ: BẾ KIẾN QUỐC

Vivace ♩ = 140

Ai trồng cây, ai trồng cây người đó có tiếng hát (người đó có tiếng hát)
...cây người đó có bóng mát (người đó có bóng mát)

Trên vòm cây, trên vòm cây chim hót lời mê say (chim hót lời mê say) Ai trồng cây, ai trồng
Trong vòm cây, trong vòm cây quên nắng đường xa xôi (quên nắng đường xa xôi) Ai trồng cây, ai trồng

cây người đó có ngọn gió (người đó có ngọn gió) Rung cành cây, rung cành cây hoa lá đúa lay
cây người đó có hạnh phúc (người đó có hạnh phúc) Mong chờ cây, mong chờ...

lay (hoa lá đúa lay lay) Ai trồng cây, ai trồng... cây mau lớn lên từng ngày (mau lớn lên từng ngày.)

Ai trồng cây, Em trồng cây, em trồng cây, em trồng cây. Ai trồng cây, Em trồng cây, em trồng cây, em trồng cây.

(Ảnh: Internet)

Trong bài phổ thơ Bế Kiến Quốc “Bài ca trồng cây”, ca từ giản dị: “Ai trồng cây, người ấy có bóng mát”.

Đây là sự diễn đạt đời thường của luật nhân quả: gieo một nhân thiện lành thì sớm muộn cũng gặt quả tốt. Người trồng cây không chỉ hưởng bóng mát cho mình, mà còn để lại lợi ích cho thế hệ sau.

Vô ngã - hòa mình vào đại nghĩa

Trong “Đường chúng ta đi” (Huy Du), âm hưởng tập thể vang lên: *“Việt Nam trên đường chúng ta đi, Nghe gió thổi đồng xanh quê ta đó, Nghe sóng biển ầm vang xa tận tới chân trời...”*.

(Ảnh: Internet)

Không có “tôi đi”, chỉ có “chúng ta đi”. Tinh thần ấy chính là vô ngã - cái riêng tan hòa trong cái chung, cá nhân trở thành một phần của đại nghĩa dân tộc, giống như giáo lý duyên khởi: tất cả nương tựa nhau mà tồn tại.

Tinh tấn - hành trình dài gian khổ

Trong “Hành khúc ngày và đêm” (Phan Huỳnh Điểu), ca từ tha thiết: *“Rất dài và rất xa là những ngày thương nhớ, Nơi cháy lên ngọn lửa là trái tim yêu thương”*.

(Ảnh: Internet)

Đó chính là tinh thần tinh tấn trong phật pháp: bước đi giữa thử thách mà không lùi, lấy gian khổ làm hoa trái của hành trình.

Ở những câu tiếp: “Bực giảng dưới hầm sâu em cũng là chiến sĩ” - người lính, nhà giáo, ai cũng gắn tâm mình vào một chí nguyện lớn, chính là đáng đáp của “tu trong hành động”.

Vô thường - sự sống và tiếp nối

Trong “Lá đỏ” (Hoàng Hiệp - thơ Nguyễn Đình Thi), giai điệu tha thiết: “Gặp em trên cao lộng gió, Rừng Trường Sơn ào ào lá đỏ” .

(Ảnh: Internet)

Màu lá đỏ vừa là tình yêu, vừa là máu hy sinh. Người ngã xuống, nhưng sự sống tiếp nối trong rừng, trong gió. Đây là cái nhìn vô thường: cái chết không phải là chấm dứt, mà là một dạng tiếp nối trong cộng đồng và lịch sử.

Hy vọng - niềm tin vào ngày mai

(Ảnh: Internet)

“Bài ca hy vọng” (Văn Ký) âm vang tin tưởng: *“Đường ta đi lên xây đời trong hoa thơm có niềm vui nào đẹp bằng”*.

Đó là niềm tin nhân quả tích cực: hôm nay gian khổ, nhưng gieo hy sinh sẽ gặt hòa bình. Ca khúc này giống như một câu kinh gieo hạt lạc quan vào lòng người.

Vị tha - dâng hiến đời mình

Trong “Một đời người, một rừng cây” (Trần Long Ẩn), ca từ chạm đến cốt lõi nhân sinh: *“Ai cũng chọn việc nhẹ nhàng, Gian khổ sẽ dành phần ai?”*.

(Ảnh: Internet)

Đó là lời tự vấn của người chọn đi vào chỗ khó. Trong Phật pháp, đây chính là Bồ-tát hạnh: dám gánh khổ để người khác được an vui.

Ánh sáng trí tuệ - dẫn dắt cộng đồng

(Ảnh: Internet)

Trong “Ca ngợi Hồ Chủ tịch” (Lưu Hữu Phước - thơ Nguyễn Đình Thi), ca từ trang nghiêm: “Sao vàng phấp phới ánh hồng sáng tươi, toàn Việt Nam đón chào ngày mới, Hồ Chí Minh dắt toàn dân nước ta, Vững bền tranh đấu cho đời chúng ta”.

Hình ảnh “sao vàng - ánh sáng” tương tự biểu tượng trong kinh Phật: trí tuệ như mặt trời, soi rọi, phá tan vô minh, dẫn dắt muôn người.

Từ bi - tình thương và nỗi đau nhân thế

Dù không phải “ca khúc cách mạng chính thống”, nhạc Trịnh Công Sơn vẫn đồng hành cùng dân tộc trong chiến tranh, như trong “Nối vòng tay lớn” sáng tác năm 1968: *“Rừng núi đang tay nối lại biển xa, Ta đi vòng tay lớn mãi để nối sơn hà”*.

(Ảnh: Internet)

Đó chính là từ bi: tình thương dành cho nỗi đau của kiếp người, mong hòa hợp, hóa giải hận thù. Đây cũng là tinh thần từ bi hỷ xả của Phật giáo.

Ở một giác độ nào đó, các ca khúc cách mạng không chỉ cổ vũ tinh thần chiến đấu, mà còn trở thành những “thiên ca viết theo nhịp hành quân” nuôi dưỡng tâm hồn, đưa con người vượt qua khổ đau để hướng tới ngày mai. Những lời ca ấy giống như lời kệ vang vọng giữa đời thường - vừa khích lệ, vừa khai mở trí tuệ và lòng từ. Nghe chúng, ta không chỉ thấy sức mạnh dân tộc, mà còn nhận ra triết lý Phật pháp trong từng nhịp hát.

Tác giả: **Nhà báo Việt Thường**